

Programlamaya Giriş Diziler & Karakter Katarı (String)

Arş. Gör. Dr. Gülüzar ÇİT

Bilgisayar ve Bilişim Bilimleri Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü gulizar@sakarya.edu.tr

Konu & İçerik

- Diziler, Karakter Katarları (Strings)
 - Dizi Tanımlama
 - 🖶 Rasgele Sayı Üretimi
 - 🖶 Çok Boyutlu Diziler
 - 👃 Dizi Elemanı Olarak Yapılar
 - Karakter Katarı (String)
 - 🖶 Karakter Katarı Kopyalama
 - 4 İki Değişkenin Değerlerini Takas Etme
 - Tek Karakter İçin Fonksiyonlar
 - Sorular
 - Kaynaklar

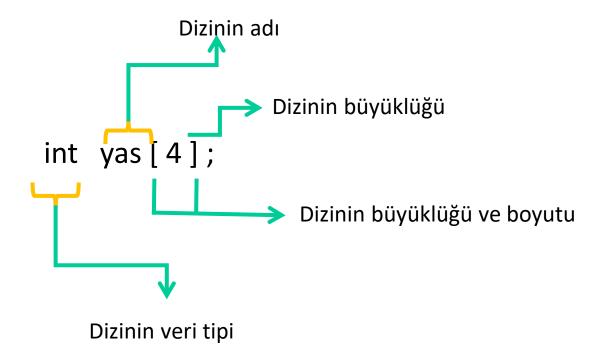

- Aynı tipe sahip veri elemanlarının oluşturduğu veri yapılarına (ilişkili veri elemanları topluluğu) dizi denir.
- Yapılar ve sınıflar ilişkili fakat farklı tipe de sahip olabilen verileri tutmak için kullanılırlar.
- Yapılar, sınıflar ve diziler statik elemanlardır. Programın çalışma süresi boyunca sabit boyuttadırlar.
- Diziyi oluşturan en küçük birime eleman denir.
- Dizideki her eleman aynı tiptedir.

🖶 Dizi Tanımlama

Dizi Tanımlama...

♣ Eleman erişimi [] parantezi arasındaki tamsayı ile belirtilir ve bu sayıya sıra numarası (index ya da indis) denir.

```
yas[2]=3; //dizi elemanına yazma
x=yas[3]; //dizi elemanı okuma
```

Dizi elemanına dışarıdan değer atama

```
cin >> yas [j];
```

Dizinin elemanını yazdırma

```
cout << j+1 <<" ci kisi icin girilen yas " << yas[j];</pre>
```

- 🖶 Dizi, 0 sıra numarası ile başlar
- ♣ Toplam eleman sayısı, maksimum indeksten bir fazladır.

```
yas[3]=3; //geçerli
yas[4]=3; //geçersiz
```


4 Dizi Tanımlama...

Sıra numarası ardışık ve tamsayıdır.

```
yas [1,5]=3; //geçersiz
```

4 [] içerisinde dört işlem yapılabilir, değişken kullanılabilir.

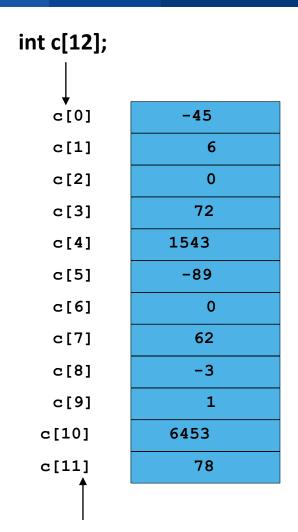
```
int a=2;
dizi[a+3]=4;
```

[] parantezinin solunda, sağında veya içinde ++ veya – operatörleri kullanılabilir.

```
++yas [3] veya yas [3]++
yas [a++] veya yas [++a]
```

```
int c[12];int sayi[5];
```

- int b[100], x[27];
- int n[5] = { 2,12, 13, 4, 5 };
 Eleman sayısından az ise diğerleri 0,
 fazla ise hata!
- int n[5] = { 0 };
 Hepsi 0
- int n[] = { 7, 21, 35, 14, 5 };
 n[5]


```
#include <iostream>
#include <iomanip>
//#define ESAY 10
using namespace std;
const int ESAY=20;
int main()
    int sayilar[ ESAY ] = {19, 3, 15, 7, 11, 9, 13, 5, 17, 1};
    cout<<setw(5)<<"indis"<<setw(5)<<"Deger"<<endl;</pre>
    for ( int i = 0; i < ESAY; i++ )
        cout<<setw(5)<<i<<setw(5)<<sayilar[i]<<endl;</pre>
    system("pause");
    return 0:
```

```
#include <iostream>
#include <iomanip>
//#define ESAY 10
using namespace std;
const int ESAY=20;
int main()
    int sayilar[ ESAY ] = {19, 3, 15, 7, 11, 9, 13, 5, 17, 1 };
    cout<<setw(5)<<"indis"<<setw(8)<<"Deger"<<setw(20)<<"Grafik"<<endl;</pre>
                                                                                               ********************
    for ( int i = 0; i < ESAY; i++ )
                                                                         123456789111231415617819
             cout<<setw(5)<<i<<setw(8)<<sayilar[i]<<setw(15);
             for(int j=0;j<sayilar[i];j++)</pre>
                  cout<<'*';
             cout<<endl:
    system("pause");
    return 0;
                                                                       Devam etmek için bir tuşa basın . . .
```



```
#include <iostream>
#include <iomanip>
using namespace std;
const int ESAY=100;
int main()
    int sayi[ESAY];
    for(int i=0; i<ESAY ; i++)</pre>
             sayi[i]=i+1;
    for(int i=0; i<ESAY; i++)</pre>
             cout<<left<<setw(6)<<sayi[i];
             if((i+1)%5==0)
                 cout<<endl;
    system("pause");
    return 0:
  // end main
```


Rasgele Sayı Üretimi

```
#include <iostream>
#include <iomanip>
//#define ESAY 10
using namespace std;
const int ESAY=20:
int main()
    cout<<RAND MAX<<endl;
    int sayilar[ESAY];
    cout<<setw(5)<<"indis"<<setw(5)<<"Deger"<<endl;</pre>
    for ( int i = 0; i < ESAY; i++ )</pre>
        sayilar[i]=rand()%100;
        cout<<sayilar[i]<<endl;
    system("pause");
    return 0;
```

```
32767
indisDeger
694
785
624
562
64
542
61
942
27
Devam etmek için bir tuşa
```


Rasgele Sayı Üretimi...

Klavyeden girilen sayının frekansını bulan program

SORU: Sayısal loto tahmin programı geliştiriniz....

```
#include <iostream>
#include <iomanip>
#include <ctime> //time()
using namespace std;
int main()
   const int ESAY = 25000;
   int dizi[ESAY];
   int sayi,tekrar=0;
       srand( time( 0 ) );
       for ( int i = 0; i < ESAY; i++)
           dizi[i] = rand()%11;
           cout<<dizi[i]<<" ";
       do
           cout<< "\nsayi giriniz(0-10 arasi)";</pre>
           cin>>savi;
       }while(!(sayi>0&&sayi<=10));
       for ( int j = 0; j < ESAY; j++)
            if(sayi==dizi[j])
                tekrar++;
      cout<<"\n"<<tekrar<<endl;
   }while(sayi>0);
  system("pause");
  return 0;
```


Çok Boyutlu Diziler

İki boyutlu diziye [0-10] arasında rasgele değer atayan ve bu diziyi ekrana yazdıran program

Soru: Öğrenci not hesaplama programı yaz... Eklentiler (Vize ortalaması, final ortalaması, ortalama ortalaması, grafik (100=30 yıldızla ifade edilsin) gösterimi)

```
#include <iostream>
#include <iomanip>
#include <ctime> //time()
using namespace std;
const int SATIR = 6;
const int SUTUN = 5:
int main()
   int matris[SATIR][SUTUN];
   srand( time( 0 ) );
   for ( int i = 0; i < SATIR ; i++ )</pre>
       for(int j=0;j<SUTUN;j++)</pre>
         matris[i][j] = rand()%10+1;
   for ( int i = 0; i < SATIR ; i++ )</pre>
       for(int j=0;j<SUTUN;j++)</pre>
          cout<<setw(5)<<matris[i][j];</pre>
      cout<<endl;
   cout<<endl<<matris[0][0]+matris[5][4];</pre>
   system("pause");
   return 0;
```


Çok Boyutlu Diziler...

Matris Toplama

```
void matrisTopla(int a[][], int b[][], int c[][])
{
   int satir, sutun;
   for (satir = 0; satir<10; satir++)
      for (sutun = 0; sutun<10; sutun++)
      c[satir][sutun] = a[satir][sutun] + b[satir][sutun];</pre>
```

Matrisin Transpozesini Alma

```
void matrisTrnspoz(int a[][10], int b[][10])
{
   int satir, sutun;
   for (satir = 0; satir<10; satir++)
        for (sutun = 0; sutun<10; sutun++)
        b[satir][sutun] = a[sutun][satir];
}</pre>
```


Dizi Elemanı Olarak Yapılar

```
struct Olcu{
    int metre;
    int cmetre;
};

Ulcu uzunluk[10];
cin >> uzunluk[2].metre;
```

<u>Soru 1:</u> Klavyeden 0 metre 0 cmetre girilene kadar girilen tüm ölçüleri dizide saklayarak ekrana listeleyen, ardından girilen ölçülerin aritmetik ortalamasını hesaplayan programı yazınız.

<u>Soru 2:</u> Öğrenci bilgilerini saklamak üzere bir tip (struct) tanımlayınız. 5 öğrenciye ait bilgiler icin bir dizi tanımlayınız. Bilgi girisi, yazdırma v.s. İslemler yaptırınız...

Dizilerde Sıralama

- ♣ Bazı uygulamalarda ister sayısal ister alfasayısal bilgilere sahip olsun dizilerdeki bilgilerin belirli bir sırada olması istenir. Örneğin: Küçükten büyüğe, A'dan Z'ye sıralama
- Sıralama belirli bir anahtar sözcüğe göre verilere sıralı erişimin sağlanmasıdır.
- ♣ Sıralı veriler üzerinde işlem yapmak çok daha hızlı ve kolaydır.
- 🖶 Literatürde çok sayıda sıralama algoritması vardır. Bunlardan bazıları :
 - Basit Sıralama
 - Seçmeli Sıralama (Selection Sort)
 - Kabarcık Sıralama (Bubble Sort)
 - ♣ Araya Yerleştirerek Sıralama (Insertion Sort)
 - Birleşmeli Sıralama (Merge Sort)
 - ♣ Kümelemeli Sıralama (Heap Sort)
 - Hızlı Sıralama (Quick Sort)

Seçmeli Sıralama

- ♣ Selection sort algoritması en basit sıralama algoritmalarındandır.
- Sıralamaya dizideki ilk ya da son elemandan başlanır.
- Seçilen dizi elemanı ile bu elemandan sonra gelen dizi elemanları sırası ile sıralama isteğine göre (büyüklük/küçüklük) karşılaştırılır.
- Eğer büyüklük/küçüklük durumu var ise yerleri değiştirilir.
- Bu karşılaştırma işlemi sondan bir önceki eleman ile son elemanın karşılaştırılmasına kadar devam eder ve aynı şekilde eğer büyüklük/küçüklük durumu var ise yerleri değiştirilir.

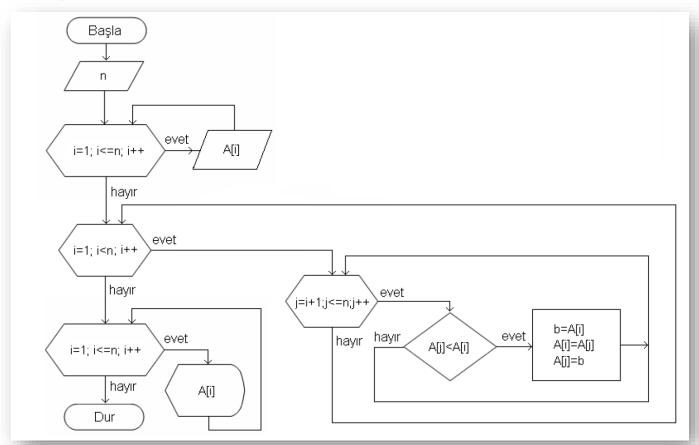

Seçmeli Sıralama...

- Selection sort ile artan bir dizi sıralaması için;
 - 1 Sıralanmamış dizi elemanları içindeki en küçük değerli elemanı bul
 - 2 Bulunan bu elemanı (en küçük değerli), sıralanmamış dizinin ilk elemanı ile yer değiştir (swap).
 - 3 Sıraya konulmamış ilk elemanın yeri dizinin sonu oluncaya kadar bu işlemi tekrarla. (Kalan elemanlar arasında tekrarla)

Seçmeli Sıralama...

4 Kabarcık Sıralama

- Bubble sort algoritması yer değiştirmeli sıralama (exchange sort) olarak da bilinir.
- Kabarcık sıralaması olarak adlandırılmasının nedeni dizi içindeki büyük elemanların algoritmanın her adımında dizi sonuna doğru lineer olarak ilerlemesidir.
- Kabarcık sıralama da baştan sona doğru yapılan taramalar ile arka arkaya gelen (ardışık) elemanlar kıyaslanır. Eğer küçüklük/büyüklük durumu var ise yerleri değiştirilir.

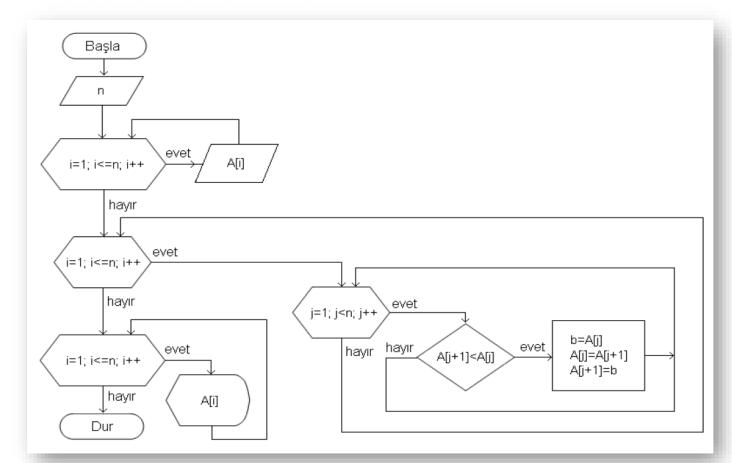

Kabarcık Sıralama...

- Bubble sort ile artan bir dizi sıralaması için;
 - Sıralanmamış dizi elemanlarının her birinin değeri, sağındaki komşusu ile karşılaştırılır.
 - Eğer değeri komşusundan büyük bir elemana raslanırsa, komşusu ile yer değiştirilir (swap). Böylece sıralı olmayan elemanlar her tarandığında, sadece yan yana bulunan iki eleman arasında sıralama yapılmış olur. Ayrıca içlerinden en büyük olanı da en sağa ilerlemiştir ve artık sıraya girmiştir. (sağındaki tüm komşularından büyük olduğu için, sürekli komşusuyla yer değiştirir.)
 - 3 Sıraya konulmamış eleman kalmayana kadar, sıralanmamış elemanların taranma işlemi tekrarlanır

Kabarcık Sıralama...

Kabarcık Sıralama...

```
void bubblesort(int b[], int max)
{
   int kez, i, gecici;
   for (kez = 1; kez <= max - 1; kez++)
        for (i = 0; i <= max - 2; i++)
        if b[i]>b[i + 1]
        {
            gecici = b[i];
            b[i] = b[i + 1];
            b[i + 1] = gecici;
        }
}
```

♣ Karakter Katarı (String) – C String

```
that kdizi[] = { 'H', 'e', 'l', 'l', 'o', '\0' };
that kdizi[] = "Hello";
kdizi[ 0 ] -> 'H'
cin>>kdizi;
cout<<kdizi;</pre>
```

Karakter dizilerinin string (katar) olabilmesi için sonunda mutlaka null karakteri olmalı. Aksi taktirde mantıksal hatalara neden olabilir.

Karakter Katarı (String) – C String

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main()
   const int MAX = 80;
   char str[MAX];
   cout << "Karakter dizisi gir";
   cin >> str;
   cout << "Girilen karakter dizisi" << str << endl;
   system("pause");
   return 0:
```

Karakter Katarı (String) – C String

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main()
   const int MAX = 80;
   char str[MAX],str2[MAX];
   cout << "Karakter dizisi gir";
   //cin >> str;
   cin.get(str, MAX); // boşlukları da alır
   cout << "Girilen karakter dizisi" << str << endl;</pre>
   cout << "Karakter dizisi (cok satir) gir";</pre>
   cin.get(str, MAX,'.'); // Coklu satır
   cout << "Girilen karakter dizisi" << str << endl;</pre>
   system("pause");
   return 0:
```


Tek Karakter İçin Fonksiyonlar

<u>Fonksiyon</u>	Görevi
isdigit (int c)	c rakamsa TRUE, değilse FALSE döndürür
isalpha (int c)	c harfse TRUE, değilse FALSE döndürür
isalnum (int c)	c harf veya rakamsa TRUE, değilse FALSE döndürür
isxdigit (int c)	c hexadecimal ise TRUE, değilse FALSE döndürür
islower (int c)	c küçük harf ise TRUE, değilse FALSE döndürür
isupper (int c)	c büyük harf ise TRUE, değilse FALSE döndürür
tolower (int c)	Küçük harfe çevir
toupper (int c)	Büyük harfe çevir
isspace (int c)	c boşluk karakteri ise TRUE, değilse FALSE döndürür
iscntrl (int c)	c kontrol karakteri ise TRUE, değilse FALSE döndürür

```
//isdigit fonk. Tanımı:
//rakamsa 1, değilse 0
int isdigit(int c)
{
   if ((c >= '0') && (c <= '9'))
      return 1;
   return 0;
}

//tolower fonk.Tanımı:
int tolower(int c)
{
   if (isupper(c))
      c += 32;
   return c;
}</pre>
```

Karakter Katarı Dönüştürme Fonksiyonları

Fonksiyon	Görevi
atof	Dizgiyi double'a dönüştürür
atoi	Dizgiyi int'e dönüştürür
atol	Dizgiyi long int'e dönüştürür
strtod	Dizgiyi double'a dönüştürür
strtol	Dizgiyi long int'e dönüştürür
strtoul	Dizgiyi unsigned int'e dönüştürür

```
int atoi(const char *nptr)
{
    int x = 0, j = 0;
    while (nptr[j])
    {
        x = x * 10 + (nptr[j] - '0');
        j++;
    }
    return x;
}
```

cout<<atoi("12")*2;

Karakter Katarı Kopyalama

```
#include <iostream>
#include <cstring> //strlen()
using namespace std;
int main()
    char str1[] = "Aynasi istir kisinin lafa bakilmaz!";
    const int MAX = 80;
    char str2[MAX];
    cout<<strlen(str1);
    int j;
    for(j=0; j<strlen(str1); j++)</pre>
      str2[j] = str1[j];
    str2[i] = NULL;
    cout << str2 << endl:
    system("pause");
    return 0;
```


Karakter Katarı İşleme Fonksiyonları

Fonksiyon strcpy	Görevi Bir dizgiyi başka bir dizgiye kopyalar
strncpy	Bir dizginin belirli sayıdaki karakterini başka bir dizgiye kopyalar
strcat	Başka bir dizgiye ekler
strncat	Bir dizginin belirli sayıdaki karakterini başka bir dizgiye ekler

```
void strcpy(char *s1, const char *s2)
{
    int i = 0;
    while (s2[i])
    {
       s1[i] = s2[i];
       i++;
    }
    s1[i] = '\0';
}
```

strcpy(hedef, kaynak);

Karakter Katarı İşleme Fonksiyonları

```
#include <iostream>
//#include <cstring> //strlen()
using namespace std;
int main()
    char str1[] = "Aynasi istir kisinin lafa bakilmaz!";
    const int MAX = 80;
    char str2[MAX];
    cout<<strlen(str1);
    int j;
    strcpy(str2,str1);
    cout << str2 << endl;
    system("pause");
    return 0;
```


Karakter Katarı

```
#include <iostream>
#include <string>
using namespace std;
int main()
  const int DAYS = 7;
  const int MAX = 10;
  char star[DAYS][MAX] = { "Pts", "Sali", "Cars",
  "Pers", "Cuma", "Cumartesi", "Pazar"};
  //string star[2]={"Pazartesi", "Sali"};
  for(int j=0; j<DAYS; j++)</pre>
     cout << star[j] << endl;</pre>
  system("pause");
  return 0;
```


Karakter Katarı Karşılaştırma Fonksiyonları

Fonksiyon strcmp()	Görevi İki karakter dizgisini karşılaştırır. Birincisi büyükse pozitif, ikincisi büyükse negatif, eşitse 0 döndürür
strncmp()	İki karakter dizgisini belirli sayıdaki karakterlerini karşılaştırır. Birincisi büyükse pozitif, ikincisi büyükse negatif, eşitse 0 döndürür

```
int strcmp(const char* s1, const char* s2)
{
    int i;
    for (i = 0; s1[i] == s2[i]; i++)
        if (!s1[i])
          return 0;
    return s1[i] - s2[i];
}
```

Karakter Katarı (String) – C String

```
#include <iostream>
#include <cstring>
using namespace std;
int main() {
    char kopya1[50], kopya2[50], kelime[50];
    int s;
    cout << "Metin Giriniz: ";</pre>
    cin >> kelime;
    strcpy(kopya1, kelime);
                                  // kelime katarını kopya1'e kopyala
    cout << kopya1 << endl;</pre>
    strncpy(kopya2, kelime, 4);
                                  //kelime nin ilk 4 karakterini kopyala
    cout << kopya2 << endl;
    if (strcmp(kopya1, kelime) == 0) // kopya1 ve kelime karsilastir
        cout << "kopyalama tamamdır";</pre>
    strcat(kopya1, kelime);
                                        // kelimeyi kopya1'e ekle
    cout << kopya1 << endl;
    system("pause");
    return 0;
```


Karakter Katarı (String) – String Sınıfı

```
string ad2 = "Eray";
string soyad = "Tamer";
cin >> ad1; //Boşluktan sonrasını almaz
getline(cin, ad2); //Boşluğu da okur.
ad1 = ad2;
ad1.assign(ad2); //ad1=ad2
ad1.append("Mert"); //ad1 sonuna Mert ifadesini ekler
ad1.compare(ad2); //ad1 ile ad2 yi karşılaştırır. Aynı ise 0 değerini döndürür.
cout << ad1.substr(5, 4); //ad1 in 5. karakterinden sonraki 4 karakter
cout << ad1.find("Me"); //Me ifadesinin ad1 icerisindeki konumu
ad1.insert(10, soyad); //ad1 in 10. karakterinden sonra soyad nesnesinin değerini ekler.
cout << ad1.length(); //ad1 in kaça karakter olduğu bilgisini yazdırır.</pre>
```


4 Tek Karakter İçin Fonksiyonlar

```
#include <iostream>
#include <cctype>
using namespace std;
int main()
    string str1= "";
    const int MAX = 80;
    char str2[MAX];
    cin>>str1:
    cout<<str1.length()<<" karakter"<<endl;</pre>
    int j;
    for(j=0; j<str1.length(); j++)</pre>
      str2[j] = toupper(str1[j]);
    str2[j] = NULL;
    cout << str2 << endl;
    system("pause");
    return 0;
```

Karakter Katarı (String)

```
//Klavyeden girilen karakter dizisini terste
#include <iostream>
#include <string>
using namespace std;
int main()
    string ad1;
    getline(cin,ad1); //Boşluğu da okur...
    cout << ad1.length();
    system("pause");
    for (int i=ad1.length()-1;i>=0;i--)
            cout<<ad1[i];
    system("pause");
    return 0;
```


Sorular

- Klavyeden girilen karakter katarını ters çevirerek ekrana yazan (Ali -> ilA gibi) programı yazınız...
- Klavyeden girilen karakter katarının her bir karakterini:
 - Tamamen büyük
 - Tamamen küçük
 - Büyükse küçük, küçükse büyük (Ali->aLİ gibi)
 - ♣ Kelimelerin ilk harfini büyüğe çevir.... (boşluk karakteri kontrol edilmeli...) yazan programı geliştiriniz (switch-case ile menu oluşturun...).
- ♣ Bir önceki sorudaki çevirme işlemlerini ayrı fonksiyonlarla gerçekleştiriniz...
- Kullanıcı ESC tuşuna basmadığı sürece klavyeden girilen sayıların ortalamasını alan program.. (ESC tuşunun ASCI karşılığı=27, Enter=13...)

Sorular...

- Kullanıcı noktalama işaretlerine basmadığı sürece rasgele olarak üretilen sayının asal olup olmadığını bulan program...
- Girilen karakter katarının uzunluğunu döndüren fonksiyonu yazınız... (hazır fonksiyon kullanmayınız...)
- A ile başlayan en fazla 10 karakter uzunluğunda (uzunluğu rastgele belirlenecek) 20 adet rastgele kelime oluşturunuz... (Kelimelerin anlamlı olması gerekmiyor) rand, append, insert v.b. fonksiyonlardan faydalanabilirsiniz
- ASCII tablosunu tarayarak sayı karşılığı asal olan harflerden 3 karakterli kelimeler oluşturunuz...

Kaynaklar

- Robert Lafore, Object Oriented Programming in C++, Macmillan Computer Publishing
- Deitel, C++ How To Program, Prentice Hall
- ♣ Prof. Dr. Cemil ÖZ, Programlamaya Giriş Ders Notları
- ♣ Prof. Dr. Celal ÇEKEN, Programlamaya Giriş Ders Notları

